

1.	מבוא.....	3.
2.	סקירת ספרות.....	5.
2.1	אקפרסיס.....	5.
2.1.1	אקפרסיס, ואקפרסיס מוזיקלי.....	5.
2.1.2	אקפרסיס, אינטרטקסטואליות ומוזיקה.....	7.
2.2	שפת המוזיקה וניתוח שירים.....	8.
2.2.1	הרמוניה.....	8.
2.2.2	מלודיה.....	9.
2.2.3	מבנה.....	10.
2.2.4	קצב.....	11.
2.2.5	גוון צליל.....	11.
2.3	תיאור המוזיקה בספרות ותפקידה בטקסט.....	12.
2.3.1	ציון ואזכור היצירה או השיר.....	12.
2.3.2	מוזיקה כמרכיב עלילתי ונרטיבי.....	14.
2.3.3	מוזיקה כדמות של ממש בסיפור.....	15.
4.	גוף העבודה- ניתוח הספר.....	16.
5.	סיכום.....	21.
	נספחים.....	23.
	ביבליוגרפיה.....	24.

1. מבוא:

אקפרסיס הוא תיאור מילולי או רטורי של יצירת אמנות, בימינו בדרך כלל תיאורו יהיה כטקסט ספרותי. אקפרסיס נפוץ מאוד בימינו הוא תיאור טקסטואלי של יצירה מוסיקלית, בספרות, בפרוזה או בשירה.

אקפרסיס מוזיקלי הוא תיאור של יצירה מוזיקלית כלשהי דרך הטקסט, וככזה הוא יכול להתייחס לשלל היבטים: מבנה היצירה, התיווי, התזמור, העיבוד המוזיקלי שלה, ההרמוניה והמלודיה ועוד.

אופיר טושה-גפלה (נולד ב-1968), יליד ראשון לציון ומחבר הרומן "ביום שהמוזיקה מתה" הוא סופר ישראלי מקורי וחדש יחסית בעולם הספרות הישראלי. ספרו הראשון שראה אור בשנת 2005, "עולם הסוף", בדומה לרומן עליו נדון בעבודה זו, גם הוא עוסק במוות, ומתאר עולם שלם אחריו. אופיר מציין בראיון עם בועז כהן שנערך ב-2010, מיד עם צאת הספר, כי הוא גדל על מוסיקה בריטית משנות ה-80, אותו ז'אנר שמוזכר רבות בספר, וכי הספר הוא תבנית הנפש שלו (כהן, 2010).

הרומן "ביום שהמוזיקה מתה" שזור בתיאורים מילוליים המתארים יצירות ושירים מוזיקליים רבים, במיוחד משנות ה-80. הספר מתאר עיירה אירופאית דמיונית בשם אינוביל שנמצאת במדינת קרמדין, שהייתה עיירה שגרתית עד ליום בהיר אחד ב-1984.

באותה שנה הגיע איש מסתורי בשם דוד פוקס בעל כישרון מיוחד: הוא ידע לחזות במדויק את תאריך המוות של כל אחד מאנשי העיירה, ולבקשתם כתב זאת בתיקיהם האישיים. מאז נודעה אינוביל בכינויה "העיר שתושביה יודעים את יום מותם".

בהגיעם לגיל 18 יכולים התושבים לעלות לבית הכחול בקצה הגבעה, לפתוח את תיקם ולגלות מהו תאריך המוות שלהם. התושבים מברכים אחד את השני באמרה "יום ביומו". אינוביל מחולקת לשניים, צד אחד מכונה "יודעי הדבר" ומתייחס לתושבי העיר אשר יודעים ובחרו לדעת את יום מותם וצד השני המכונה "הנעברים מכורח" שמתייחס לתושבים שבחרו לא לדעת את יום מותם או לא היו בעיר באותו יום שבו הנער ביקר.

כמה שנים לאחר ביקורו של דוד החליטה דורה מאטר, אחת הדמויות בעיירה, לפתוח את תיקה האישי, והפתעה לגלות כי הוא ריק, כלומר אין תאריך למותה. מאותו הרגע חייה של דורה השתנו: היא הפכה ל-"נערה שאינה יודעת את יום מותה", ועברה לצד "הנעברים מכורח" בעל כורחה. דורה מספרת לנו את סיפור חייה לצד הוריה, אחיה הגדול, פלורין, ושתי החברות הטובות מנדי וקאלין. במרכז סיפורה נמצא גילוי האהבה שלה למוזיקה. היא מתחילה כחובבת, אחר כך הופכת את אהבתה למוסיקה (היא אפילו נולדה ב-01.07.1979. היום בו חברת סוני הציגו את מכשיר הווקמן) למקצוע ומקבלת עבודה כמוכרת בחנות דיסקים. למרות כל ניסיונותיה לברוח מאינוביל היא הופכת לתקליטנית של טקסי האשכבה המקומיים, ל"תקליטנית הפרידות" של העיר, זו שמנגנת כשאנשים סיימו להתכונן למוות ואומרים שלום לעולם שהכירו.

2. סקירת ספרות:

2.1 אקפרסיס

2.1.1 אקפרסיס, ואקפרסיס מוזיקלי

אקפרסיס (ekphrasis) הוא מושג המתייחס לרטוריקה היוונית, ופירושו הוא תיאור מילולי של יצירה, אובייקט, סצנה ויזואלית או גירוי אמנותי מכל סוגי האמנות, שמתבטא בדרך כלל בספרות הכתובה, אך ביוון העתיקה התבטא בעל-פה כחלק מהנאומים השגרתיים (Squire, 2017).

עם הזמן אקפרסיס הפך לכינוי למגוון של תופעות בתחום הייצוג המילולי-הספרותי של אמנות חזותית מפי הפרשנים. תופעת השימוש באקפרסיס הושרשה ביוון בעת העתיקה והפכה ליצירת אמנות בפני עצמה, ולתיאור מילולי ליצירת אמנות פלסטית (הולצמן, 1995).

לפי הגדרתה של החוקרת תמר יעקובי, אקפרסיס הינו משחק בין מסגרת לשונית המיוצגת כמשהו חדש לבין הבלעה חזותית. כלומר, ייצוג מחדש של היצירה הנועד להבחין את הייצוג מדרגה שנייה של המצטט לבין הייצוג הראשוני של הייצוגי המקורי, החזותי (יעקובי, 1998).

ייצוגה מחדש של היצירה האקפרסטית היא ייצוג של האחר את העולם, תוך שיבוצו במסגרת תקשורת חדשה. האקפרסיס הוא שילוב בין יצירה ספרותית לבין היצירות האחרות אשר לא עלו על הכתב כמו, צילום, פיסול, מוזיקה וציור. דיבור ישיר, או תיאור של אותה יצירה על ידי הספרות (יעקובי, 1998).

גם ד"ר רונית רפ מסכימה שהאקפרסיס הוא ייצוג של ייצוג, וככזה הוא פירוש על פירוש של יצירת אמנות, ובו בזמן גם תיאור של רגע קפוא בתוך יצירה ספרותית, מה שיכול לעלות שאלות רבות בקשר לאוטנטיות של היצירה המתוארת (רפ, 2019).

ישנה השוואה בין שתי תפיסות עיקריות בנוגע לאקפרסיס. האחת היא שהגישה העתיקה המבססת את האקפרסיס על התיאור המילולי הרטורי שמוגבל למדיום אחד, המילים, באמצעותן יכול המחבר להעלות לעיני הרוח דימויים עזים וחדים של מה שלא קיים עוד. הגישה השנייה והמודרנית יותר של אקפרסיס, מתרכזת ברעיון של הצגה מחדש של יצירת אמנות אחת באמצעות יצירת אמנות אחרת ממדיום שונה, למשל ציור באמצעות מוזיקה (גר, 2013).

ניתן לומר איפה כי לידיה גר, יעקובי ורונית רפ דומות בגישתן, הגורסת כי אקפרסיס הוא ייצוג של ייצוג, ופירוש חדש ליצירה קיימת. לעומת זאת, בשונה מיעקובי, רפ מדגישה כי האקפרסיס מאבד